

CUMHURİYET DEVRİ TÜRK ŞİİRİNDE ESKİ TÜRK TARİHİNE YÖNELİŞİN KAYNAKLARI

A. Mecit CANATAK*

Özet

Türk tarihinin her dönemi, Türk şiirine konu olmuştur. Örneğin Osmanlı tarihi, başlangıçtan II. Meşrutiyet yıllarına kadarki Türk şiirindeki tarih teminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. II. Meşrutiyetten sonra ve özellikle Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde ise, Osmanlı tarihinin yanı sıra İslâm öncesi Türk tarihi de işlenmektedir. Bu şiirlerde, Türklerin kurdukları ilk medeniyetler, yaşadıkları coğrafyalar, devlet adamları ve isimleri destanlaşmış halk kahramanları ele alınır. Devrin şairleri, bazı siyasi ve sosyal olaylar sonucu toplumun yaşadığı inkıraz psikolojisi ve maziye özlem duygularıyla bu temalara yönelmişlerdir. Bunun yanı sıra Atatürk inkılapları, devrin önemli ideolojilerinden olan Türkçülük düşüncesi, Türk Tarih Tezi ve ilk defa hazırlanan tarih ders kitapları gibi belli başlı etmenler, şairleri Türklerin eski tarihlerine ait konuları şiirlerinde işlemeye yönlendirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Tarih duygusu, maziye özlem, Cumhuriyet devri Türk şiiri, Eski Türk Tarihi, tarih çalışmaları, Türkçülük

Giriş

Genel olarak her kültürel ve sosyal içerikli oluşumun arka planında siyasî ve ya tarihsel bir olay yatar. Bu siyasî ve tarihî olaylar, tarihsel temalar hâlinde şiir kültüründe de yer alır. Cumhuriyet devri Türk şiirinin temaları içerisinde önemli bir yer tutan Eski Türk tarihinin de böyle bir zemini vardır. Bu çalışmamızda Cumhuriyet devri Türk şiirinde Eski Türk tarihine yönelişin kaynakları, sosyal ve siyasi zemini ele alınacaktır.

Şiir, özellikle ilk çağlar için tarihin önemli kaynaklarından birisidir. Zira en ilkel kabile ve toplumlarda bile önce şiirle anlatım söz konusuydu. Milletlerin tarihlerini anlatan ilk eserler olan destanların bu konuda önemli bir görev üstlendiklerini söyleyebiliriz. Çağlar boyunca dilden dile aktarılıp gelen destanların büyük bir kısmı tarihî hâdiseleri tasvir ederler ve tarihe ışık tutarlar. Destanların şekil açısından manzum olduklarını göz önüne alarak tarih yazımının şiirle başladığını söylemek mümkündür.

Tarihî olaylar doğu ve batı toplumlarında her çağda sanatın konusu olmuştur. Bilindiği gibi Arap edebiyatında İslâmiyetten önce ve İslâmın ilk asırlarında savaşlar veya muharebeler etrafında söylenen ve çoğu zaman şairi bilinmeyen kasideler mevcuttur. Avrupa'nın birçok edebiyatında da vak'anın meydana gelişi esnasında veya daha sonraki yıllarda söylenen ve yazıya aktarılan manzumelerin varlığı bilinmektedir. Homeros, Corneille, Stendhal, Hugo ve burada ismini saymadığımız pek çok sanatçı, harpler karşısındaki heyecanlarını ve tanık oldukları bazı toplumsal olayları farklı edebî şekillerle dile getirmişlerdir. Bunlara ilâve olarak *İlyada*, *Nibelungen* ve

* Yard. Doç. Dr.; Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Böl. Öğrt. Üyesi, Van

Roland destanları gibi, vak'anın üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra kaleme alınan destanlar da vardır.

Türk destanlarının da bu konuda tarih çalışmaları adına önemli bir eksikliği giderdiği ve tarihin ilk belgelerinden oldukları söylenebilir. Bunun yanı sıra eski Türk yazıtlarının birçok yerinde, savaşlardan bahsedilir. Söz gelimi Vezir Tonyukuk, Türk devletinin nasıl parçalandığını ve birliğin tekrar nasıl sağlandığını, bu uğurda yapılan mücadeleleri anlatır.

Her ne kadar modern tarih anlayışından uzak olsa da, bu eğilim Türk edebiyatında gerek Divan şiirinde gerekse Halk şiirinde, *Battalnâmeler*, *Gazavatnâmeler*, *Yusuf Kıssaları*, *İskendernâme*, *Hüsrev ü Şirin*, *Behrâm-ı Gûr*, *Köroğlu* gibi konularını millî hayattan alan manzum halk hikâyeleri, destan ve mesnevî nazım türleri şeklinde ortaya çıkar. Divan ve Halk şairleri ayrıca, halkın muhayyilesinde yer etmiş Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim gibi devlet adamları ile IV. Murad'ın Bağdat seferinde büyük kahramanlık gösteren Genç Osman gibi kahramanlar için manzumeler yazmışlardır.¹ Bu tür eserler modern anlamda tarihî duyguyu yansıtsa da olayların toplum üzerindeki tesirini ve toplumun bu olaylar karşısındaki his ve heyecanını dile getirmeleri açısından dikkate değerdir.

Türk edebiyatında tarihî duygunun bütün yönleriyle ve modern anlamda görülmesi ise siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda birçok değişimin yaşandığı Tanzimat dönemine rastlar. Tanzimatın ilânıyla sistemleşen ve yeni bir boyut kazanan Batılılaşma çabaları 1860'tan sonra edebiyata da yansır. Edebiyatımızın yeni tanıştığı gazete, roman ve tiyatro gibi türler Batılılaşmayı Türk halkına tanıttırlarken, batılı bir bakış açısını getirmek suretiyle yeni bir nesil de yetiştiriyorlardı. Bu dönemde devletin içerisinde bulunduğu vahim durum, yıkılma tehlikesinin oluşturduğu infial ve batılı romantiklerin tesiri, edebiyatçılarımızın, bilhassa şairlerimizin dikkatini tarihe yöneltir ve tarih duygusunun oluşmasına vesile olur. Dolayısıyla, Tanzimata kadar Türk edebiyatında manzum olarak tarih temalı birçok eser kaleme alınmış olmakla birlikte, modern anlamda tarihin edebiyatımızda ele alınışının bu dönem ile başladığını söyleyebiliriz. Nitekim Ömer Faruk Akün Abdülhak Hâmid'in "Fatihi Ziyaret" manzumesiyle ilgili yazısında konuyla ilgili olarak şunları söyler:

"Eski edebiyatta tarihle ilgili şiir ancak sırf bir tarih olmak gayesiyle yazılan eserlerde yer alır. Bunlar, tarih eserinin manzum olarak kaleme alınmış olması dolayısıyla, şiir kadrosu içerisinde görülen veya mensur bir tarih eserinin içine tarihçinin yer yer serpiştirdiği parçalarıdır. Eski şiirimizde tarih temini ancak bu kadrolar içerisinde bulabiliriz. Fakat bu örneklerde, herhangi bir tarih konusu etrafında serbest tahassüslerini ifade eden bir şair tavrı ile değil, vakaları manzum anlatmasını bilen yahut nesrindeki ifadeyi manzum parçalarla süslemeğe değer veren eski tarihçinin tekniği ile karşılaşırız. Edebiyatımızda tarihin müstakil bir tem hâlinde şiire girişini Tanzimat'tan sonraki devrede görmek mümkün oluyor. Fakat bu devrede de tarih, şiirimize tam bir genişlik ve zenginlikle girmez. 1908 Meşrutiyetine kadar gelen safhada tarih temi mahdut ve muayyen bir *repertoire* içinde kalmaktadır." (Akün, 1956, 62-63).

Ancak Akün'ün bahsettiği bu kadro çoğu zaman Osmanlı Devleti'nin yükselme devirleri etrafındadır. Bu yöneliş, gerek siyasî gerekse edebî cephesiyle Türk siya-

¹ Atai'nin Güneş Kasidesi, Ahmed Paşa'nın Kerem Kasidesi ile Halk şairlerinden Keşfi'nin, İznikli Deruni'nin ve Haki'nin Selimnâmeleri burada isimlerini sayabileceğimiz bu tür eserlerden sadece bir kaçıdır. Konuyla ilgili, Eski Türk edebiyatında kaleme alınan manzum eserler için bkz. Çelebi, 1953, 28-30; Öztelli, 1976, 22-23; Levend, 1956, 22-28.

sî tarihini ve edebiyatını derinden etkileyen ve Türk tarihine hayranlıkla birlikte büyük bir sevgi duyan Namık Kemal ile başlar. Devletin kurtuluşunu sistemli bir tarih heyecanının oluşmasında gören, tarih ilminin insan zekâsının ve muhayyilesinin gelişmesine katkısına dikkat çeken Namık Kemal, *Evrâk-ı Perişan*(1872-1873) isimli eserinde yer verdiği Selahattin Eyyubî, Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim biyografilerinin yanı sıra, *Devr-i İstîlâ*(1867), *Barika-i Zafer*(1872) ve *Osmanlı Tarihi*(1888) adlı eserleri ile bir tarih düşüncesi oluşturur.² Namık Kemal'in söz konusu eserlerinin tesiriyle bu devirde ve edebiyatımızın sonraki dönemlerinde şiirin yanı sıra hemen hemen edebiyatın bütün türlerinde Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim gibi kahramanlar yer almıştır. Hatta Millî Mücadele başta olmak üzere, ülkenin içinde bulunduğu zor dönemlerde vatan, millet ve tarih duygusunun oluşumunda Namık Kemal'in tesirinin olduğunu söyleyebiliriz.

Tanzimattan günümüze kadar, bu tesirin sonucu olarak başta Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet olmak üzere Selçuklu hükümdarı Alp Arslan, Osman Gazi ve Orhan Gazi gibi Türk tarihinde isim yapmış devlet adamları edebiyatımızın konusu olmuştur. Türk edebiyatının Tanzimattan Cumhuriyete kadar olan dönemlerinde, Selçuklu ve Osmanlı tarihlerine karşı genel bir ilgi ve eğilim olmasına rağmen Eski Türk tarihine ciddi anlamda bir yöneliş olmadığı görülür. Oysa devrin tarihçilerinin konuyla ilgili geliştirdikleri literatürün daha geniş kapsamlı olduğunu söyleyebiliriz. Tarihçiler, Tanzimatın getirdiği modernleşme çabaları, Türk tarih anlayışındaki değişiklikler, 19. asrın sonlarında Orta Asya ve Hindistan'daki birçok İslâm ülkesinin Avrupa devletlerinin sömürgesi altına girmesinin Türk kamuoyunda meydana getirdiği infial ve esaret altına giren Türkleri kurtarma arzu ve heyecanının neticesi olarak Orta Asya'daki Eski Türk kavimlerinin tarihlerine yönelmişlerdir. Bunun sonucu olarak Leon Cahun'un Türk ve Moğollardan bahseden *Introduction L'Histoire de L'Asie* (1896), Müşir Süleyman Paşa'nın *Târih-i Âlem* (1876) ile Bursalı Mehmet Tahir'in *Türklerin Ulûm ve Fünûna Hizmetleri* (1911) isimli eserleri yayımlanır. Fikir tarihindeki bu zengin yönelişe rağmen, Cumhuriyet yıllarına kadar Eski Türk tarihinin edebiyat eserlerinde çok az yer aldığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyetten önce edebiyatçılarımızın tarihî konulara yönelmelerinde devletin veya toplumun siyasî anlamda bir çöküşe maruz kalmasının rolü büyüktür. Nitekim sanatkarlar toplumsal tatminsizliklerin yaşandığı böyle devirlerde, bu tatminsizliği gidermek, güç kazanmak için tarihin görkemli devirlerine giderler ve büyük şahsiyetleri model olarak seçerler. Cumhuriyet devrinde de aynı eğilimin var olduğunu söyleyebiliriz. Zira Cumhuriyet dönemi, siyasî Türk tarihi cephesiyle olduğu kadar, edebiyat ve kültür hayatı açısından da büyük değişimin yaşandığı, büyük bir zenginlik ve çeşitliliğin bütün boyutlarıyla hissedildiği bir tarihsel kesittir (Andı, 2000, 42). Nitekim Cumhuriyetten itibaren, özellikle, 1930'dan sonra İslâmiyet öncesi Türk tarihine önemli bir yöneliş göze çarpar. Bu devirdeki toplumsal ve kişisel psikolojilerin yanı sıra Eski Türk tarihine ait tarihsel duygunun oluşumunu sağlayan siyasî, sosyal ve kültürel sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

² Namık Kemal'in tarih sevgisi için bkz. Kaplan, 1954, 71-82. Namık Kemal'in *Evrâk-ı Perişan*'ı yukarıda bahsi geçen üç hükümdarın hâl tercümelerinden ibarettir. Namık Kemal, *Devr-i İstîlâ*'da Sultan I. Osman'dan Kanunî Sultan Süleyman dönemine kadar var olan yükselme devri padişahlarını tanıtır ve Fatih'in kahramanlığı üzerinde durur. *Barika-i Zafer*'de de Fatih'in kahramanlığı anlatılır. *Osmanlı Tarihi*'nde ise kendisine kadar yazılmış olan Osmanlı tarihlerini tenkit eder ve tarih ilminin önemine dikkat çeker. Namık Kemal'in söz konusu eserlerinin ilk neşirleri için bkz. Akün, 1976, 5; Pala, 1989, 1-5.

-Türkçülük hareketi.

-Tarih çalışmaları.

-Atatürk inkılâpları.

-İstiklâl Savaşının destanî ve millî havası.

-Bütün dünya ekonomileri ile birlikte Türk ekonomisini de derinden etkileyen İkinci Dünya Savaşı.

-Rusya'nın Türkiye üzerindeki politikalarının yansıması olarak güçlenen sosyalist hareket.

-Rumların adadaki Türkler üzerinde baskılarını arttırmaları sebebiyle yüz yılın ikinci yarısından itibaren Türk kamuoyunu meşgul eden Kıbrıs meselesi.

-Birleşmiş Milletlerin kararları çerçevesinde Kore'ye Türk askerinin gönderilişinin oluşturduğu atmosfer ve bunun neticesi olarak şairlerin bu coğrafyada kurulan medeniyetler ve bu medeniyetleri kuran devlet adamlarına ve kahramanlara duydukları sevgi.

Ancak bütün bunlarla birlikte iki temel kültürel ve siyâsî faaliyetin Eski Türk tarihine yönelişte diğerlerine göre daha fazla ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar:

1. Türkçülük Hareketi

2. Tarih Çalışmaları(Türk Tarih Kurumu ve Tarih Ders Kitapları)

1-Türkçülük Hareketi:

Cumhuriyet devrinde şairlerin tarih duygularına kaynaklık eden en önemli iki unsurdan birinin Türkçülük akımı olduğunu söyleyebiliriz. Türkçülük, Tanzimat'tan sonra sistemli bir yapıya bürünen ve böylece devletin önemli politikalarından biri olan Batılılaşma içerisinde, "kendini arama" ve "kendine gelme" çabası olarak belirir.³ Bunun yanı sıra birçok milliyetçilik akımı gibi Türkçülük de dil ve tarih gibi kültürel alanlardaki araştırmalarla başlar. Tanzimat döneminde dil sahasında Şinasi'nin, edebiyatta Ziya Paşa'nın, sözlük alanında Şemsettin Sâmî ve Ahmet Vefik Paşa'nın çalışmaları Türkçülük duygusunun uyanışında önemli merhalelerdir(Sarınay, 2000, 251). Bütün bunlarla birlikte bu dönemde birçok Avrupalı tarihçi Türklüğe dayalı bir tarih yazımına koyulur. Hatta Avrupalı oryantalistlerin Türk tarihi ile ilgili bulguları, devrin önemli bir siyasal hareketi konumundaki Jön Türkler başta olmak üzere, bazı çevrelerinin Türklüğün geçmişi ile ilgilenmeleri için esin kaynağı olur. Macar Türkolog Vambery(1852-1913), Türklerin Turanî ırktan olduklarını öne sürer. Fransız şarkiyatçı Leon Cahun(1841-1900) ise Türklerin dünya uygarlığına katkıları üzerinde durur. Polonya asıllı Mustafa Celalettin Paşa(Constantin Borzcki(1826-1875) da 1867'de yayımlanan, çok tanınan kitabı *Les Turcs Anciens et Modernes*'de Türklerin ırksal özelliklerini konu edinir. Bunların yanı sıra birçok Osmanlı tarihçisi, Türklerin kökenlerini ve İslâm öncesi tarihlerini ele alan eserler verir.

³ Oba, 1995, 11. Türkçülüğünün tarihsel geçmişini ve gelişimini çok daha gerilere götürmek mümkündür. Nitekim tarih ve kültürümüzün ilk yazılı belgeleri olan *Göktürk Yazıtları*'nda Türk boylarının milliyet duygusuna sahip oldukları görülür. Hatta sık sık Türklerin birlik ve beraberliğinden bahsedilir. Yine Kaşgarlı Mahmut'un *Divân-ı Lügati't-Türk* isimli eserinde Türk toplumunun yaşayış şekliinden bahsedilir. Asıl itibarıyla eserin isminde "Türk" kelimesinin yer alması da dikkat çekicidir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Osmanlı Devleti içerisindeki Türkçülük veya Türk milliyetçiliği fikrinin, İslâm ümmetçiliği ve Osmanlılıktan tevarüs ettiğini söyleyebiliriz (Sarıay, 2000, 250). Nitekim, Türkçülük, birçok millet ve dinden oluşan, ancak yüzyılın başlarında dağılma dönemini yaşayan Osmanlı Devleti'ni kurtarmak ve yaşatabilmek için düşünülen çarelerden biri olarak ortaya çıkar. Bu düşünce, özellikle Rusya'dan gelen muhalif Türkçü aydınların girişimleriyle hız kazanır ve II. Meşrutiyet yıllarından itibaren dernekleşerek siyasî bir cereyan hâline gelir. Türkçülük akımının sistemli bir yapıya büründürülmesinde en önemli görevi Gökalp'ın da konuyla ilgili yazılarını yayımladığı *Türk Yurdu* (1911) dergisi üstlenir. 1908'de kurulan Türk Derneği'nden bayrağı devralan Türk Yurdu Derneği'nin yayın organı olan bu dergi, Türk milliyetçiliğinin geniş kitlelere tanıtılması ve ulaştırılması noktasında önemli bir misyon üstlenir.

Bu yıllarda Türkçülük hareketi dil ve edebiyatta da varlığını hissettirir. Selanik'te yayım hayatına başlayan *Genç Kalemler*(1910) mecmuasında başlayan, edebiyatın millileşmesinde önemli bir kilometre taşı olan Yeni Lisan hareketinin dilde Türkçülüğün yaygınlaştırılmasında büyük payı ve emeği olduğu söylenebilir. Türk kavimleri üzerinde tetkiklerde bulunan Ziya Gökalp'ın "Turan"⁴ manzumesi yine bu dergide yayımlanır. Mehmet Emin Yurdakul'un eserlerinde ısrarla Türk ismini kullanması da söz konusu hareketin edebiyat ve sanatla ilişkisi noktasında bir örnek teşkil etmektedir. Hareketin hız kazanmasında rol oynayan bir başka husus, Osmanlıların Sırp ve Bulgarlar gibi Türk olmayan unsurlarının ayrılıkçı milliyetçi hareketlere girişmeleridir.

Bütün Türk dünyasının birlikteliğini amaç edinen Turancılığın da temellerinin bu dönemde atıldığı söylenebilir. Nitekim İttihat ve Terakki iktidarı yıllarında Orta Asya'da yaşayan Türklerle Anadolu arasında bir bağlantı kurulmaya çalışıldığı iddia edilir (Behar, 1996, 65). Ziya Gökalp ve Köprülüzâde Mehmet Fuat başta olmak üzere devrin birçok fikir adamı tarafından benimsenen bu hareketin (Türkçülük-Turancılık) etkisiyle II. Meşrutiyet ve Balkan savaşı yıllarında Türk tarihinin ilk devirlerine ait tarihî ve destanî kahramanlar edebiyatın konusu hâline gelir.⁵

II. Meşrutiyet ile birlikte siyasallaşan Türkçülük akımı, Cumhuriyet devrinde hem siyâsî hem de kültürel alanda, çeşitli kurum ve faaliyetleri ile birlikte gelişimini sürdürür ve kimi zaman Turancılık şeklinde görülür. Asıl itibarıyla Anadolu'da artık Misâk-ı Millî ile paralellik arz eden, onunla at başı yürüyen bir Türkçülükten bahsedilebilir. Hatta bu tarihlerde Türkçülüğün yerine Anadolu milliyetçiliği şeklinde ortaya çıkan bir oluşum da söz konusudur. Bu siyâsî ve kültürel gelişimin sonucu olarak, 1930'larda yayımlanan *Atsız Mecmua*, *Ergenekon*, *Tanrıdağ*, *Türk Amacı* gibi dergilerde Eski Türk tarihine ait kadroyu konu edinen birçok manzume yayımlanır. Fuat Şükrü (Dilbilen)'nin *Turan ve Türkler* (1931) isimli hacimli ve birçok şiirden oluşan manzum eseri bunu örnekler niteliktedir. Sonraki yıllarda da özellikle yukarıda bahsettiğimiz İkinci Dünya Savaşının kamuoyunda uyandırdığı infial ve bunun sonucunda oluşan millî duygular tarihî duygunun oluşmasına ve Eski Türk tarihine yönelişe kaynaklık eder. Söz konusu yıllarda resmî çevrelerin destek ve takdirleri ile Türkçülük faaliyetleri daha da hız kazanır ve bunun sonucu olarak Türkçülüğün önemli savunucularından Nihal Atsız başta olmak üzere Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Zeki Velidi Togan, Abdülkadir İnan, Cemal Oğuz Öcal, Fethi Tevetoğlu ve Ali Haydar Yeşilyurt gibi birçok şairin siyasî yazılarının yanı sıra şiirleri de *Çınaraltı*, *Gök-Böri*, *Kopuz* ve *Bozkurt* gibi mecmualarda yayımlanır. Gerek siyâsî çalış-

⁴ Bu şiir için bkz: Tansel, 1989, 5.

⁵ Özellikle Ziya Gökalp'ın Türkçülüğün siyasallaşması noktasında önemli hizmetleri olduğunu söyleyebiliriz. Gökalp'ın Türkçülük düşüncesi için bkz: Köseoğlu, 2005.

maları gerekse kültür ve edebiyat alanında verdiği eserleri ile devrin Türkçü hareketinin en önemli simalarından biri olarak kabul edilen Nihal Atsız'ın Başbakan Rüştü Saraçoğlu'na hitaben, Türkiye'de gittikçe güç kazanan sosyalist faaliyetler hakkında kaleme aldığı iki mektubu *Orhun* mecmuasında yayımlanır (15 Mart-15 Nisan 1944). Bu gelişmeden sonra dergi kapatılır, Atsız'ın öğretmenlik görevine son verilir ve tutuklanır. Savaşın sonrasından sonra genel olarak siyasî anlamda Türkçülük faaliyetlerinde bir azalma görülmekle birlikte, sanat alanındaki çalışmalar devam eder.⁶

2-Tarih Çalışmaları (Türk Tarih Kurumu ve Tarih Ders Kitapları):

Cumhuriyet devrinde şairlerin Eski Türk tarihine yönelişlerinde ilham kaynağı olan bir diğer faaliyet alanı da tarih çalışmalarıdır. Yeni bir rejimin kurulduğu, bir milletin yeniden şekillendiği ve bu uğurda birçok inkılabın yapıldığı Cumhuriyetin ilk dönemi, yeni devletin tarih telâkkisinin tartışıldığı, buna bağlı olarak dikkatlerin Orta Asya Türklüğüne, Anadolu ve Ön Asya'da kurulan medeniyetlere çevrildiği yıllardır. Bilindiği gibi batılı devletler, Birinci Dünya Savaşının hemen sonrasında, Türklerin Avrupa ve Anadolu'da oturmaya hakları olmadığını savunarak, bu topraklarda kendilerine pay ararlar. Söz gelimi, Anadolu'da kurulan ilk medeniyetlerden olan Sumerlerin Macar; Hititlerin ise Alman olduğu ileri sürülmüştür (Özçelik, 1999, 187). Nitekim Afet İnan bir hatırasında, İstanbul Fransız Kız Lisesi'nde öğrenci iken bir coğrafya kitabında Türklerin "Secondaire", yani ikinci derece bir ırka mensup olduklarını ifade eden bir yazı ile karşılaşmıştı. Aynı şekilde yine Fransızların tarih kitaplarında Türklerin medeniyet alanındaki eserlerine hiç yer verilmemesi İnan'ın dikkatini çeker. Afet İnan bu durumu Mustafa Kemal'e iletir ve endişelerini dile getirir. Atatürk de bu iddialar üzerinde meşgul olmak gerektiğini söyler (Çoker, 1983, 1). Bunun yanı sıra Avrupa kamuoyunda Türklerin sarı ırktan oldukları, medeni kabiliyet ve istidattan yoksun olduklarına dair iddialar dolaşmaktadır.⁷ Bütün bu iddiaları yok etmek, Anadolu'nun gerçek sahiplerinin Türk ve bu topraklarda ilk medeniyet kuran milletin de Türk olduğunu ispat etmek ve Avrupa devletlerinin Türkler hakkındaki yanlış ve taraflı telâkkilerini düzeltmek amacıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle tarih çalışmaları başlatılır.⁸ Asıl hedef yeni bir tarih tezi oluşturarak, Türklerin dünya tarihindeki gerçek yerini ve dünya medeniyetlerine hizmetlerini gün ışığına çıkarmaktır.

Mustafa Kemal'in öncülüğünde başlayan tarih çalışmaları 1928-1929 yılları arasında sonuç vermeye başlar, hatta bazı çalışmalar notlar hâlinde basılır (Behar, 1996, 96). Türk Ocaklarının kapatılmasından hemen önce, Nisan 1930'da Türk Ocağı Türk Tarih Heyeti kurulur. Bir ay sonra da Türk Ocakları kapatılır. Ancak yaklaşık bir yıl sonra, Nisan 1931'de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kurulur. Ardından Birinci (1932) ve İkinci Türk Tarih Kongreleri (1937) düzenlenir.

I. Türk Tarih Kongresi kurucu başkan Atatürk'ün emir ve direktifleriyle 2-11 Temmuz 1932 tarihlerinde Ankara Halkevi'nde toplanır. Temel amaç yeni tarih anlayışının ve tarih öğretiminde izlenilecek yolun öğretmenlere anlatılmasıdır. 10 akademisyen, 106 tarih öğretmeni ve diğer mesleklerden de katılımlarla birlikte toplam 232 kişinin katıldığı bu kongreye 33 bildiri sunulur ve Atatürk hazırlık aşamasında olduğu gibi kongre boyunca çalışmaları izler.

⁶ Atsız'ın mektupları için bkz.: Aka vd., 1994, 6-18.

⁷ Türklerle ilgili Avrupa kamuoyundaki yanlış bilgi ve düşünceler için bkz. Azmi Süslü, 1998, 323-348.

⁸ Atatürk'ün, öz güvenini kaybetmiş topluma yeniden moral aşılamak, milletin köklü bir geçmişe sahip olduğu bilincini yeniden kazandırmak amacıyla tarih çalışmalarına büyük bir önem verdiği bilinmektedir. Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz.: Bildirici, 2005, 9-31.

II. kongre 20-25 Eylül 1937 tarihlerinde İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda toplanır. II. Tarih kongresinin birinciye göre daha bilimsel olduğu söylenebilir. Nitekim kongrede 46'sı dünyaca tanınmış yabancı bilim adamları tarafından olmak üzere 97 bildiri sunulur. Atatürk tıpkı birinci kongrede olduğu gibi bütün çalışmaları dikkatle izler ve bildiriler sunulmadan önce onları gözden geçirir(Çoker, 1983, 18).

II. Türk Tarih Kongresinin ilginç gelebilecek bir başka özelliği de kongre kapsamında açılan sergidir. Dolmabahçe Sarayı'ndaki bir salonunda, tarih öncesinden Cumhuriyet devrine değin, Ortadoğu ve Anadolu'da gelişen uygarlıkları resim ve maketlerle canlandıran bu sergi, Atatürk'ün ölümüne kadar halka açık kalır. Daha sonra salonun katafalk yapılması nedeniyle kaldırılır.

Her iki kongre de Türk tarihinin tanıtılması ve yeni bir tarih düşüncesinin oluşumu noktasında faydalı olmuştur. Özellikle ikinci kongre, Türk tarihiyle ilgili tebliğlerin yabancı bilim adamlarının dikkatlerine sunulması ve onların düşüncelerini vermesi yönüyle önemlidir.

Türk tarihiyle ilgili toplantılar sadece bu iki kongreyle sınırlı kalmaz. Nitekim III. Türk Tarih Kongresi 15-20 Kasım 1943'te İsmet İnönü başkanlığında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde; IV. Türk Tarih Kongresi 10-14 Kasım 1948'de; V. Türk Tarih Kongresi 12-17 Nisan 1956 tarihlerinde düzenlenir. VI. Türk Tarih Kongresi ise Türk Tarih Kurumu'nun 30. kuruluş yılı olan 20-26 Ekim 1961 tarihlerinde toplanır. Türk Tarih Kongrelerinin yedincisi ise 21-25 Eylül 1970 tarihlerinde gerçekleştirilir.

Türk Tarih Kongreleri ve tarih çalışmaları 1970'den sonra da devam eder. Bu tarihten sonra da Türk tarihiyle ilgili kongre ve toplantılar düzenlenir.⁹

Burada saydığımız kongrelerin yanı sıra, tarih ders kitaplarının da tarih çalışmaları içerisinde ve Türk tarih tezinin oluşumu noktasında önem arz ettiğini söyleyebiliriz. Bilindiği gibi Türk tarihi üzerinde yapılan bilimsel ve kültürel çalışmalar Cumhuriyet ile birlikte yeni bir safhaya girer. Siyasal eğilimli ve aynı zamanda metodik, derli toplu tarih ders kitaplarına bir gereksinim duyulur. Bu bağlamda Türk tarihçilerinden bilimsel ve çağdaş kurallara dayalı, çağdaş tarihçilik anlayışı çerçevesinde tarih ders kitapları yazmaları istenir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ve hemen sonrasında yazılan eserlerin böyle bir amacın sonucu oldukları söylenebilir(Behar, 1996, 99).

Tarih ders kitaplarının bir kısmı Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşu ve Türk Tarih kongrelerinden çok daha önce yayımlanır. Bilindiği gibi Türk Ocağı içerisinde Türk tarihini araştırmakla görevli Türk Tarihi Tetkik Heyeti vardı. Dolayısıyla ilk teşebbüsler söz konusu heyete aittir. Bu bağlamda daha önce yayımlanan tarih ders kitapları yeniden gözden geçirilir ve yeni yayımlar yapılır. *Türkiye Tarihi, Türk Tarihinin Ana Hatları, Türk Tarihinin Ana Hatları-Methal Kısmı, Tarih ve Orta Mektep İçin Tarih* gibi eserler, böyle bir çalışmanın ürünüdür.

Modern tarih metoduna göre hazırlanan tarih kitaplarından ilki, ilk baskısı 1924'te yapılan, 1924-1929 tarihleri arasında üç kez yayımlanan *Türkiye Tarihi*'dir.¹⁰ Orta dereceli okullarda okutulmak üzere hazırlanan eser, Cumhuriyetin ilk tarih ders kitabı olma özelliğine de sahiptir. Hamid ve Muhsin tarafından kaleme alınan ve 560 sayfadan oluşan eserin giriş kısmında, tarihsel olayları açıklamada dikkatlerin kişisel

⁹ Türk Tarih kongrelerinde sunulan tebliğler ve genel olarak kongrelerin oluşumu, içeriği ve diğer tarih çalışmaları için bkz: Çoker, 1983, 1-98.

¹⁰ 1930'da yayımlanan eser, Hamid-Muhsin imzasını taşır. Bkz: Hamid-Muhsin, 1930.

amillere dayandırılmasının yanlışlığına dikkat çekilir. Hamid ve Muhsin, özellikle bu tarz bir yaklaşımdan kaçındıklarını ifade ederler. Eserde Osmanlı tarihçiliği de metot açısından tenkit edilir.

Tarih çalışmaları kapsamında dikkate değer eserlerden birisi de bir komisyon tarafından hazırlanan *Türk Tarihinin Ana Hatları*'dir.¹¹ Atatürk'ün direktifleriyle kurulan Türk Tarih Heyeti'nin önemli icraatlarından biri olan eser, Türk Tarih Tezini içermesi yönüyle dikkate değerdir. İstanbul Devlet Matbaası'nda tek cilt hâlinde basılan eserin isminin hemen altında şu satırlara yer verilir:

"Türk Ocağı, Türk Tarih Heyeti azalarından Afet İnan ile Mehmet Tevfik, Samih Rifat, Akçura Yusuf, Dr. Reşit Galip, Hasan Cemil, Sadri Maksudi, Şemsettin, Vasıf ve Yusuf Ziya Beyl'er tarafından iktifat, tercüme ve telif yolları ile yapılmış bir teşebbüstür."

Eserin, Türk devletleri ve Medeniyetleri ile ilgili bölümü ise şu cümle ile başlar:

"Bütün dünyada medeniyet neşretmiş olan Türkler asıl vatanları olan Orta Asya'da muhtelif devirlerde yüksek medeniyetler tesis etmişlerdir. Fakat Orta Asya'da Türk medeniyeti normal bir surette, fasılasız inkişaf edememiştir. Bunun sebeplerini anlamak için Orta Asya'nın iklim-i ahvalini göz önünde tutmak gerekir."

Türk Tarih Tezinin oluşması sürecinde büyük katkıları olan Afet İnan ve Yusuf Ziya Uğur tarafından kaleme alınan, 605 sayfadan oluşan *Türk Tarihinin Ana Hatları*, yalnızca yüz nüsha basılır. Çok dar bir kadronun dikkatine sunulmak üzere hazırlandığı anlaşılan bu kalın cildin basılmasından bir yıl sonra *Türk Tarihinin Ana Hatları-Methal Kısmı*- ismiyle yine İstanbul Devlet Matbaası'nda 87 sayfalık bir kitap yayımlanır(Eyice, 1968, 509-526). Otuz bin nüsha basılarak 15 kuruşa satılan eserin yayımlanmasındaki amaç önsözde şöyle ifade edilir:

"Bu eserin gayesi asırlarca çok haksız iftiralara uğratılmış, ilk medeniyetlerin kuruluşundaki hizmet ve emekler inkâr olunmuş Büyük Türk milletine, tarihî hakikatlere dayanan şerefli mazisini hatırlatmaktır"

1950'lere kadar okullarda ders kitabı olarak okutulan eser, önemli hatalar ihtiva ettiği için yeterince ilgi ve kabul görmez. Ancak giriş kısmı tarihçilerin dikkatine sunulur. Eser başarısızlığına rağmen kendisinden sonra yazılan tarih kitaplarına esin kaynağı olması yönüyle önemlidir.

1931'de dört cilt hâlinde yayımlanan *Tarih*¹² ise liseler için hazırlanan ilk resmî tarih ders kitabı özelliğini taşıması yönüyle dikkate değerdir. Türk Tarih Tezinin olgunlaşma dönemine rast gelen eser için, devrinde sanatkârları en çok etkileyen tarih kitabıdır diyebiliriz. Söz gelimi Cumhuriyetin ilk çeyreğinde Türk tarihinin eski çağlarına en çok yönelen şairlerden Abdulkadir Sarikelle ve Fuat Şükrü(Dilbil) 'nün yanı sıra devrin birçok ikinci ve üçüncü derecede sanatkârlarının şiir deneimelerinde *Tarih*'ten istifade ettikleri hemen görülür ve hissedilir.

Bu hacimli eserin birinci cildinin tamamında tarih öncesi çağlar ele alınmıştır. Eserin dikkat çeken yönlerinden birisi de, İslâm öncesi Türk tarihinin anlatıldığı I., II.

¹¹ 1930'da ilk basımı yapılan eser, Afet İnan'ın da içerisinde bulunduğu bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Bkz: Afet İnan, 1930.

¹² 1931'de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından hazırlanan eserin son baskısı 2003 tarihlidir. Bkz: *Tarih I-Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri(1931-1941)*, 2003.

◆ A. Mecit Canatac

ve IV. ciltler yaklaşık 400'er sayfa iken, Osmanlı tarihinin ele alındığı III. cildin sadece 200 sayfadan ibaret olmasıdır.

Tarih'ten hemen sonra, onun devamı mahiyetinde 1936'da üç ciltten oluşan *Orta Mektep İçin Tarih* adlı eser yayımlanır. Bu son eserin tamamından çıkan genel anlayış şöyle özetlenebilir: Türk tarihini oluşturan Türk devletçiliğinin geleneğinin zaferi, güçlü bir ırkın ve dilin çok eskilere dayanan devlet kurma geleneğine dayanmaktadır. Türklerin ırksal özellikleri medeniyet kuran Çinlileri, Mısırlıları, Hintlileri, İranlıları ve Yunanlıları geride bırakmaktadır (Behar, 1969, 111).

Tarih ve Orta Mektep İçin Tarih, Türk Tarih Tezinin olgunlaştığı bir döneme rastlar. Bu kitaplar önemli bir değişikliğe uğramadan yıllarca okullarda okutulur. Ancak 1950'den sonra bazı değişiklikler veya ilavelerde bulunulur (Behar, 1996, 100).

Bütün bu tarih çalışmalarına paralel olarak, özellikle I. Türk Tarih Kongresi'nden itibaren Eski Türk tarihini konu edinen şiirlerin ağırlıklı olarak Cumhuriyet Devri Türk edebiyatında yer aldığı görülür. Kongredeki görüşlere ve tarih ders kitaplarındaki bilgilere paralel olarak Türk tarihinin bilinmeyen çağlarından, Türklerin İslâmîyeti kabul etmelerine kadar olan kısmı bütün cepheleriyle şiire konu olur. Hatta bazı manzumelerin, Türk Tarih Tezini oluşturmak amacıyla hazırlanan ders kitaplarındaki bilgileri olduğu gibi ihtiva ettiğini söyleyebiliriz. Söz gelimi Abdulkadir Sarıkelle'nin, Türk tarihini başlangıcından itibaren destanlaştırdığı *Türk Cöngü* (1937) isimli eseri, birkaç yıl önce yayımlanan *Türkiye Tarihi*, *Türk Tarihinin Ana Hatları*, *Tarih ve Orta Mektep İçin Tarih* isimli ders kitaplarından nasıl yararlandığı noktasında iyi bir örnektir.

Özet olarak Eski Türk tarihi, burada saydığımız siyasî, sosyal ve kültürel sebeplerin sonucu olarak şu yönleriyle Türk şiirine yansımıştır:

-Türklerin komşularıyla yaptıkları savaşlar.

-İklim şartlarının zorlaşması nedeniyle Avrupa, Anadolu ve Hindistan'a yapılan göçler.

-Kahramanlıkları destanlaşan Hun hükümdarları Attilâ ve Mete Han (Oğuz Han).

-Esaret altındaki Göktürkleri kurtarmak amacıyla Çin sarayına yaptığı baskınla kahramanlığı sembol hâle getirilen Göktürk prensi Kür-Şad.

-Alp Er Tonga, Teoman, Kutluk Han, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kültigin gibi devlet adamları ve isimleri destanlaşan diğer millî kahramanlar.

-Türklerin Ön Asya, Anadolu ve Orta Asya'da kurdukları Sumer, Eti, Hun, Göktürk, Uygur, Türgiş gibi medeniyetler ve yerleştikleri coğrafyalar.

-Türklerin yaşayış şekli.

Devrin şiirine konu olan Eski Türk tarihine ait bu tarihî kadroyu şöyle tablolaştırabiliriz:¹³

Şiirde Ele Alınan Dönem	Konunun Yoğunluk Kazandığı Yıllar	Tarih Duygusunu Oluşturan Sebepler
Türk Tarihinin Bilinmeyen Çağları	1937-1952	Türk Tarih Tezi İkinci Dünya Savaşı Kore Barış Harekâtı
Ön Asya ve Anadolu Türk Medeniyetleri (Sumerler, Asurlar, Etrüskler, Mısır Medeniyeti, Fenikeliler, Avarlar, vs.)	1931-1952 Yoğunluk 1937'de	Türk Tarih Tezi
Orta Asya Türk Devletleri (Hunlar, Göktürkler, Uygurlar, Karluklar, Türğişler, Tukey Devleti, Hazarlar, Daravidler)	1937-1952 Yoğunluk 1946-1942'de	Türk Tarih Tezi Türkçülük Hareketi İkinci Dünya Savaşı Kıbrıs Meselesi Kore Harbi

Sonuç

İslâm öncesi Türk tarihi, Cumhuriyet devri Türk şiirinde yoğun olarak işlenmiştir. Şairler, Türkçülük hareketi, Türk Tarih Tezi, tarih ders kitapları, İkinci Dünya Savaşı, Kıbrıs Meselesi, Kore Harbi gibi siyasî, sosyal ve kültürel olayın harekete geçirdiği toplumsal veya kişisel psikolojiyle şiirlerinde ilk dönem Türk tarihine yer vermişlerdir. Ancak şairlerin tarih duygusunu tetikleyen özellikle iki muharrikten bahsedilebilir. Bunlardan birincisi II. Meşrutiyet yıllarından itibaren sistemli bir şekilde varlığını belli ettiren Türkçülük hareketi, bir diğeri ise yeni kurulan Cumhuriyetin modern metotlarla yeniden tarihini oluşturma çabalarıdır. Bu çabaların ve çalışmaların sonucu olarak Türklerin kurdukları ilk medeniyetler ve bu medeniyetlere ait kahramanlar Cumhuriyet devri Türk şiirine konu olmuştur. Şiirlerin büyük bir kısmı, tarih kitaplarındaki bilgilerin manzum olarak anlatılmasından öte edebî bir önem taşımamaktadır. Bahsi geçen şiirlerin önemli bir kısmı da devrin Türkçü dergilerinde yayımlanmıştır.

¹³ Bu tabloda başka temaları işleyen, ancak küçük değinmelerle söz konusu tarihî kadrodan bahseden şiirler de dikkate alınmıştır.

◆ A. Mecit Canatak

Kaynakça

- AFET İNAN vd.(1930), **Türk Tarihinin Ana Hatları**, İstanbul
- AKA, İsmail ve diğerleri(1994), **3 Mayıs 1944 50.Yıl Türkçülük Armağanı**, Akademi Kitabevi, İzmir.
- AKÜN, Ömer Faruk(1956), “Abdülhak Hâmid’in ‘Merkad-i Fatih’i Ziyaret’ Manzumesi ve İçindeki Görüşler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (7), 62-63.
- AKÜN, Ömer Faruk(1976), “Namık Kemal’in Kitap Hâlindeki Eserlerinin İlk Neşirleri”, *Türkiyat Mecmuası*, (18), İstanbul 5.
- ANDI, M. Fâti(2000), “Muallim Nâci’nin ‘Lisân-ı Fatih’ ve ‘Selimiyye’ Şiirlerine Yazılan Nazîre, Terbî ve Tahmisler”, *Edebiyat Araştırmaları I*, İstanbul, Kitabevi.
- BEHAR, Büşra Ersanlı(1996), **İktidar ve Tarih(Türkiye’de Resmî Tarih Tezinin Oluşumu)**, Afa Yayınları, İstanbul.
- BİLDİRİCİ, Bülent(2005), **Atatürk Dönemi Kültür Politikasında Türk Tarih Kurumu, Halkevleri ve Türk Dil Kurumunun Yeri ve Önemi**, YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
- CANATAK, A. Mecit(2002) **Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Tarih Teması (1923-1960)**, İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- ÇELEBİ, Âsaf Hâlet(1953), **Divan Şiirinde İstanbul**, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1953,İstanbul.
- ÇOKER, Fahri (1983), **Türk Tarih Kurumu(Kuruluş Amacı ve Çalışmaları)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- DİLBİLEN, Fuat Şükrü(1931), **Turan ve Türkler**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul.
- EYİCE, Semavi(Ekim 1968), “Türk Tarihinin Ana Hatları”, *Belleten*, C.XXXII, (128), 509-526.
- HAMİD-MUHSİN(1930), **Türkiye Tarihi**, İstanbul.
- KAPLAN, Mehmet(31 Aralık 1954), “Namık Kemal ve Fatih”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.4, 71-82.
- KÖSEOĞLU, Nevzat(2005), **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Ziya Gökalp**, Ötügen, İstanbul.
- LEVEND, Âgah Sırrı(1956), **Gazavat-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey’in Gazavatnâmesi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- OBA, Ali Engin(1995), **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu**, İmge Kitabevi, Ankara.
- ÖZÇELİK, İsmail(Mayıs 1999), “Atatürk, Cumhuriyet ve Tarih Şuuru”, *Erdem*(Cumhuriyet Özel sayısı), C.11, (31), 187.
- ÖZTELLİ, Cahit(1976), **Uyan Padişahım**, İstanbul.
- PALA, İskender(1989), **Namık Kemal’in Tarihi Biyografileri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- SARIKELLE, Abdülkadir(1937), **Türk Cöngü**, Türk Sözü Matbaası, Adana.
- SARINAY, Yusuf(Mayıs-Haziran 2000), “Osmanlı Devleti’nde Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu”, *Yeni Türkiye*, (33), 250-257.
- SÜSLÜ, Azmi(1998), “Türk Tarihçiliği ve Atatürk”, **Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu**(3-6 Ekim 1995), Gazi Mağusa/Kıbrıs.
- TANSEL, Fevziye Abdullah(1989), **Ziya Gökalp Külliyyatı I (Şiirler ve Halk Masalları)**, Ankara.
- Tarih I-Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri(1931-1941)(2003)**, Haz: Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, 4 cilt, Kaynak Yayınları, İstanbul.

THE ROOTS OF TENDENCY TOWARDS THE ANCIENT TURKISH HISTORY IN REPUBLICIAN PERIOD TURKISH POETRY

A. Mecit CANATAK*

Abstract

Every period of Turkish history has been a subject for the Turkish poetry. A great part of subject matter has compared Ottoman Empire up till the second constitution years. After this historical background and especially during the Republican Era, the historical period before the İslamization of Turks is also employed in the poetry. The first civilization founded by Turks, the geographies which became their settlements, statements and the name epic heroes were also employed. The poets of the period were influenced by some political and social events inferiority psychology felt by the society as a result of these events. A nostalgia were also among the themes which were worked out in the poems. In addition to these, the revolutions of Atatürk have developed ideas such as Turkism which was one of the ideologies of the period. Turkish historical thesis is one of the most important motivating factories of Turkish poetry.

Key Words: Historical feeling, nostalgia, Republican Era Turkish Poetry, The Old Turkish History, historical studies, Turkism

---

* Ass. Prof.; Yüzüncüyıl University Faculty of Arts and Science, Department of Turkish Language and Literature